

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí

<http://www.mvcr.cz/prevence/priority/kszd/>

Obsah

- I. Usnesení
- II. Předkládací zpráva
- III. Zpráva o situaci v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice
- IV. Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí
- V. Příloha: Mezinárodně právní dokumenty
Zpráva o plnění

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

USNESENÍ

VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 12. července 2000 č. 698

o Národním plánu boje proti komerčnímu
sexuálnímu zneužívání dětí

V l á d a

I. b e r e n a v ě d o m í Zprávu o situaci v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice obsaženou v části III předloženého materiálu;

II. s c h v a l u j e Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí obsažený v části IV předloženého materiálu a upravený podle připomínky vlády (dále jen „Národní plán“);

III. u k l á d á

1. ministru vnitra a předsedovi Republikového výboru pro prevenci kriminality, 1. místopředsedovi vlády a ministru práce a sociálních věcí a ministrům zdravotnictví, spravedlnosti a školství, mládeže a tělovýchovy

a) plnit úkoly obsažené v Národním plánu,

b) rozpracovat úkoly obsažené v Národním plánu, včetně stanovení termínů jejich plnění,

2. 1. místopředsedovi vlády a ministru práce a sociálních věcí a ministrům zdravotnictví, spravedlnosti a školství, mládeže a tělovýchovy informovat do 31. prosince 2000 ministra vnitra a předsedu Republikového výboru pro prevenci kriminality o plnění úkolu podle bodu III/1b tohoto usnesení,

3. ministru vnitra a předsedovi Republikového výboru pro prevenci kriminality zpracovat ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí a ministry zdravotnictví, spravedlnosti a školství, mládeže a tělovýchovy a vládě do 30. června 2002 předložit zprávu o plnění Národního plánu, včetně jeho aktualizace na další období.

Provedou:

ministr vnitra a předseda
Republikového výboru pro
prevenci kriminality,
1. místopředseda vlády a
ministr práce a sociálních věcí,
ministři zdravotnictví,

spravedlnosti,
školsví, mládeže a tělovýchovy

Předseda vlády

Ing. Miloš Z e m a n , v. r.

II.

PŘEDKLÁDACÍ ZPRÁVA

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí je předkládán na základě usnesení vlády České republiky ze dne 22. prosince 1999 č. 1351 o Plánu nelegislativních úkolů vlády na 1. pololetí 2000.

Materiál byl zpracován v gesci ministra vnitra a předsedy Republikového výboru pro prevenci kriminality. Na jeho zpracování se podíleli zástupci Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví. Podklady k předkládanému materiálu byly poskytnuty rovněž neziskovými organizacemi působícími v oblasti ochrany dětí a mládeže.

Materiál prošel meziresortním připomínkovým řízením. Dne 23. června 2000 byl projednán na zasedání Republikového výboru pro prevenci kriminality a doporučen k projednání ve vládě.

Podnětem ke zpracování materiálu byl **Plán činnosti proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí**, kterým Stockholmský světový kongres pořádaný v roce 1996 zavázal zúčastněné státy k vypracování vnitrostátních plánů činnosti proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí do roku 2000. Tento závazek je posílen i dalšími povinnostmi vyplývajícími pro Českou republiku z řady dalších mezinárodních dokumentů, z nichž nejdůležitější je **Úmluva o právech dítěte** přijatá na Valném shromáždění OSN v New Yorku dne 20. listopadu 1989 a která je od roku 1991 součástí českého právního řádu (104/1991 Sb.).

Potřeba vypracování předkládaného materiálu je dána i negativním vývojem v oblasti kriminality dětí a mladistvých a kriminality páchané na mládeži a nebývalým rozvojem prostituce zejména v některých regionech České republiky. Tato konstatování dokládají dva již vládou projednané materiály - Návrh systémového přístupu k péči o delikventní mládež (usnesení vlády č. 1032 ze dne 6. října 1999) a Rozbor problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení (usnesení vlády č. 331 ze dne 14. dubna 1999). Součástí obou materiálů byl podrobný rozbor uvedených jevů.

Předkládaný materiál se skládá ze dvou částí - ze **Zprávy o situaci v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice a z návrhu Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí**. V příloze materiálu jsou uvedeny nejdůležitější mezinárodní dokumenty z této oblasti.

Z rozboru, který byl v souvislosti s přípravou materiálu proveden vzešlo několik důležitých poznatků:

- Ačkoliv v minulých letech došlo v České republice k enormnímu rozšíření nárůstu počtu prostituujících se osob, mezi nimiž je i značný počet dívek a chlapců mladších osmnácti let - a tedy i obětí komerčního sexuálního zneužívání¹⁾, neexistují o těchto osobách téměř žádné relevantní informace.
- Kriminální statistiky Policie ČR a ani přehledy ministerstva práce a sociálních věcí a ministerstva zdravotnictví nevedou údaje o obětech komerčního sexuálního zneužívání.

- Počet zjištěných případů komerčního sexuálního zneužívání dětí je nízký. Otázkou zůstává do jaké míry je to dáno výjimečností těchto případů nebo schopností státních institucí jev identifikovat.
- Pokud je zjištěn případ komerčního sexuálního zneužívání dětí, disponuje trestní zákon ustanoveními, na jejichž základě lze postihovat všechny jeho formy, tak jak byly vymezeny Stockholmským kongresem. Problémem ovšem je dokazování této trestné činnosti, které je do značné míry závislé na svědectví oběti.
- Za nejméně propracovaný lze považovat systém pomoci obětem trestných činů a jejich sociální rehabilitace. Subjekty přicházející do kontaktu s oběťmi komerčního sexuálního zneužívání dětí netvoří ucelený systém, ale soustavu mezi sebou nekomunikujících a nespolupracujících institucí.
- Dalším problémem je postavení obětí - poškozených ve všech fázích trestního řízení - toto konstatování se týká nejen obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí, ale i obětí jiné trestné činnosti. Český systém trestní justice je orientován výhradně na pachatele. To je velmi odlišný stav oproti situaci ve státech s dlouhodobou demokratickou tradicí, kde je obětem garantována právní a psychosociální pomoc, na níž se podílejí státní a nestátní instituce, včetně policie.

Návrh Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí zahrnuje soubor opatření ke zlepšení výše uvedené situace. Jedná se zejména o zdokonalení legislativních nástrojů k eliminaci komerčního sexuálního zneužívání dětí, zlepšení spolupráce v oblasti osvěty a prevence, zvýšení efektivity stíhání osob, které se na komerčním sexuálním zneužívání dětí podílejí, vytvoření předpokladů pro rychlejší identifikaci obětí komerčního sexuálního zneužívání a posílení jejich ochrany a resocializace. Dále se jako nezbytné jeví vytvořit kvalitnější mechanismy mezinárodní spolupráce a informovanosti v oblasti postihu pachatelů trestných činů a přestupků.

¹⁾ Dítětem se dle článku 1 Úmluvy o právech dítěte rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud zletilost není zákonem stanovena dříve.

III.

ZPRÁVA O SITUACI V OBLASTI KOMERČNÍHO SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

1. Úvod
2. Vymezení pojmu Komerčního sexuálního zneužívání dětí
3. Situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice
4. Právní aspekty prevence a postihu komerčního sexuálního zneužívání dětí
5. Působnost v oblasti prevence, represe a sociální rehabilitace ve vztahu ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí
6. Mezinárodní dokumenty a kontrolní mechanismy vztahující se k problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí
7. Zahraniční přístupy k problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí
8. Závěr

1. ÚVOD

Komerční sexuální zneužívání dětí se během posledních desetiletí stalo závažným mezinárodním problémem. Děti jsou zneužívány k nejrůznějším sexuálním praktikám i k tvorbě pornografického materiálu. Novým jevem je rozšíření komerčního sexuálního zneužívání dětí v zemích, ve kterých se dříve nevyskytovalo. Příčiny těchto změn lze spatřovat v agresivních formách nabídky, k níž jsou využívány nejrůznější mediální prostředky včetně Internetu, který učinil z komerčního sexuálního zneužívání dětí globální záležitost, ve výraznějším rozdělení světa na ekonomicky prosperující a rozvojové státy a v rozvoji ekonomické migrace, v rozšíření tzv. sexuální turistiky do některých rozvojových zemí a zvýšení poptávky po mezinárodních adopcích a jejich zneužívání pro obchod s lidmi.

Uvedené změny přiměly nejprve nevládní organizace a postupně i národní vlády a významné mezinárodní organizace (např. Rada Evropy, Organizace spojených národů, UNESCO) systematicky se zabývat komerčním sexuálním zneužíváním dětí. Významnou roli v této oblasti sehrála i aktivizace feministických organizací a organizací, které se orientují na monitorování porušování lidských práv ve světě. **Tyto snahy vyvrcholily v jednání Stockholmského světového kongresu v roce 1996¹⁾ (dále Kongres).** Na organizaci Kongresu se podílela švédská vláda spolu s UNICEF, ECPAT (viz příloha) a skupina nevládních organizací při Úmluvě o právech dítěte. **Na závěr Kongresu byly přijaty dva zásadní dokumenty: Deklarace a Plán činnosti proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí,** které vyzvaly zúčastněné státy k vypracování vnitrostátních plánů činnosti proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí do roku 2000 (viz kapitola 6. Mezinárodní dokumenty a kontrolní mechanismy vztahující se k problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí). **V předkládaném materiálu je dítě chápáno jako osoba od 0 - 18 let, stejně jako v mezinárodních dokumentech.**

Předkládaný materiál je splněním výše uvedeného závazku České republiky.

V první části je uvedena informace o problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice a úrovni připravenosti státních i nestátních institucí na tento problém reagovat. Ve druhé části je uveden Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí.

2. VYMEZENÍ POJMU KOMERČNÍ SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

Pojem Komerční sexuální zneužívání dětí byl vymezen Stockholmským kongresem jako: „... použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely.“

V přípravných dokumentech pro Stockholmský kongres jsou základní formy komerčního sexuálního zneužívání dětí rozděleny na:

- **obchodování s dětmi**
- **dětskou prostituci**
- **dětskou pornografii.**

2.1 Obchodování s dětmi: Na obchod s dětmi lze aplikovat definici obchodu s lidmi, kterou v roce 1994 přijalo OSN. Tato definice rozlišuje mezi obchodováním s lidmi jako takovým a nelegální migrací: „...obchodování je nelegální a utajované převážení osob přes státní hranice...se záměrem jejich přimucení k sexuálně a ekonomicky vykořisťujícím činnostem, které přinášejí zisky zprostředkovatelům, obchodníkům, zločineckým syndikátům. S ním jsou těsně spojené následující nelegální aktivity: nucená domácí práce, falešné sňatky a vmucené adopce”.²¹

2.2 Dětská prostituce: „...zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu...“

2.3 Dětská pornografie: Stejný zdroj jako v předchozím případě uvádí, že se jedná o: „...jakýkoli obrazový nebo textový materiál, který používá děti v sexuálním kontextu”, přičemž obrazová pornografie je definována jako: „...zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné nebo simulované nebo vystavování pohlavních orgánů pro sexuální uspokojení uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu” zvuková pornografie je definována jako: „...používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný či simulovaný za účelem sexuálního uspokojení uživatele, zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu.”

3. SITUACE V OBLASTI KOMERČNÍHO SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

3.1 V souvislosti s analýzou situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí je třeba zabývat se problémem prostituce - to ostatně vyplývá z definice pojmu, tak, jak jej vymezil Stockholmský kongres.

V letech 1998 - 1999 zpracovalo Ministerstvo vnitra rozsáhlou analýzu situace v oblasti prostituce a problémů s ní souvisejících³⁾. Z přípravných prací na tomto materiálu, z rozhovorů s pracovníky státních i nestátních organizací a s dalšími odborníky, kteří s prostituujícími se osobami pracují, vyplynulo, že **téměř ve všech případech se na prostituci těchto osob finančně obohacují další osoby** - kuplíři, majitelé zařízení v nichž je prostituce provozována, taxikáři, číšníci a v řadě případů i rodinný příslušníci. **Téměř všechny tyto osoby sehrávají roli zprostředkovatelskou. Za zmínku stojí, že klienty prostituujících se osob jsou zejména cizinci.**

Prostituce je chápána jako problém mravní a nikoliv jako problém právní (právně jsou chráněny jen děti mladší patnácti let - viz 4.4). Důsledkem tohoto postoje je, že na prostituující se osoby je apriorně nahlíženo jako na pachatele nemravného a zavrženíhodného jednání, nikoliv jako na oběti často velmi obtížné sociální situace, sexuálního zneužívání a vykořisťování, jimž je třeba věnovat všestrannou pomoc. To se odráží i v neexistenci relevantních informací o těchto osobách a jejich počtech.

Popis situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice je založen na odborné interpretaci poznatků majících přímou či nepřímou souvislost s tímto jevem, nikoliv na exaktních údajích.

3.2 Během uplynulých deseti let došlo v České republice k enormnímu rozšíření prostituce - toto konstatování se týká i prostituce osob mladších osmnácti let. Sexuální služby jsou inzerovány v celostátních médiích i na reklamních billboardech. Samostatné stránky vznikají i na Internetu. Doménou Internetu je především zobrazování erotického a pornografického materiálu různého zaměření, včetně nabídky orientované na pedofilní osoby. Nabídek dětské pornografie na Internetu přibývá.

Prostituce se soustřeďuje zejména do velkých měst (především do Prahy a Brna) a přihraničních oblastí se Spolkovou republikou Německo, s Rakouskem a v ojedinělých případech s Polskem (Český Těšín, Náchod). Je provozována na veřejných prostranstvích, v hotelích, ve veřejných domech, v bytech i na diskotékách. Nejčastějším místem výskytu prostituce nezletilých dívek i chlapců jsou ulice a silnice, i když podle operativních poznatků Policie ČR dochází stále častěji k přesouvání těchto osob do nočních barů apod.

Nevládní organizace uvádějí, že některé z dívek jsou předmětem obchodování s lidmi. Jsou lákány pod záminkou práce v zahraničí muži, kteří je odvázejí do přihraničních oblastí a tam je prodávají do klubů nebo k pouliční prostituci. Mladistvé dívky, které jsou nuceny poskytovat anonymní, rychlý, laciný a rizikový sex, jsou mimořádně rizikovou skupinou z hlediska šíření sexuálně přenosných onemocnění. Chlapci i dívky jsou zneužíváni k výrobě pornografických materiálů.

Samostatnou kapitolou jsou komerčně sexuálně zneužívání chlapci provozující homosexuální prostituci. Většina z nich pochází ze sociálně slabého prostředí, z nefunkčních

rodin, z náhradní rodinné péče; někteří jsou na útěku z výchovných zařízení nebo byli po dovršení zletilosti propuštěni z ústavní péče či z výkonu trestu odnětí svobody. **Počet prostitutek roste a rapidně klesá jejich věk.** Věkový průměr je 17 let, profesní kariéra končí kolem dvacátého roku věku (nejmladšímu zadrženému prostitutovi bylo deset let). Mnozí z nich odjíždějí pracovat do zahraničí a stávají se tak oběťmi mravnostní, násilné i majetkové trestné činnosti. Uplatňují se i jako herci v homosexuálně zaměřených pornografických filmech. **Ze statistiky Národní referenční laboratoře pro AIDS vyplývá, že homosexuální prostitutky jsou vůbec nejrizikovější skupinou z hlediska onemocnění a přenosu HIV/AIDS.**

Komerčně sexuálně zneužívané děti i mladiství jsou závislí na alkoholu, hracích automatech a drogách. Závislost na omamných látkách je v nich pěstována záměrně s cílem snadněji je přimět k prostituci, otupit jejich vnímání, zbavit je svobodné vůle k samostatnému rozhodování i zábran a umožnit poskytovatelům drog, aby s nimi mohli snadno manipulovat. Potenciálně jsou nejohroženější skupinou z hlediska šíření pohlavních nemocí i jako oběti obchodování s lidmi, násilné i mravnostní trestné činnosti ze strany kuplířů i zákazníků.

Prostituce dětí a mladistvých blízkých věku patnácti let je vysoce organizovaná a dobře utajovaná trestná činnost - zákazníci i kuplíři jsou si plně vědomi, že se dopouštějí závažné trestné činnosti.

3.3 Komerční sexuální zneužívání dětí je postihováno podle ustanovení trestního zákona vztahujících se k tzv. mravnostní kriminalitě. Mravnostní kriminalita představuje zhruba 1% z celkové trestné činnosti. Její významnou charakteristikou je **vysoká latence**, která je dána nízkou mírou nahlášenosti případů ze strany obětí nebo jiných osob. **Toto tvrzení platí zejména ve vztahu k dětem, které často nejsou schopné zneužívání identifikovat, případně je považují za něco normálního, nebo jsou pachatelem zastrašovány a obávají se následků prozrazení** - to platí zejména v případech, kdy je zneuživatelé či zprostředkovatelem rodina či osoba rodině a dítěti blízká. **Prokázat komerční charakter sexuálního zneužívání je ještě složitější.**

Oběťmi celkové mravnostní trestné činnosti v roce 1999 bylo 1150 dětí a 173 mladistvých (z celkového počtu 1786 obětí). Z tohoto počtu bylo 1097 dívek a 225 chlapců. **Podrobnější údaje o obětech jednotlivých trestných činů policejní statistiky neuvádějí.** (viz tabulka)

Kriminální skutek	Skutky		Pachatelé Spácháno skutků		Pachatelé Stíháno osob	
	Zjištěno	Objasněno	0 - 15	15 - 18	0 - 15	15 - 18
Znásilnění ¹	634	527	9	21	14	17
Pohlavní zneuž. v závislosti	196	192	0	2	0	1
Pohlavní zneuž. ostatní	915	868	152	157	100	123
Ostatní pohlavní úchytky	178	156	6	6	6	2
Ohrožování mravnosti	20	19	0	1	0	1
Ohrožování pohl. nemocí	5	5	0	0	0	0
Ubl. na zdr. pohl. nemocí	15	12	0	0	0	0
Ubl. na zdr. pohl. nemocí z nedb.	3	2	1	0	1	0
Kuplířství	247	244	0	9	0	5
Soulož mezi příbuznými	0	0	0	0	0	0

Obchodování se ženami ¹	23	22	0	0	0	0
Ostatní mravnostní kriminalita	3	3	0	0	0	0
Celkem mravnostní	2239	2050	168	196	121	149
Únos	18	16	0	0	0	0
Omez. a zbav. os. svobody	773	629	150	48	88	29
Týrání svěřené osoby	140	138	0	0	0	0
Ohrožování mrav. vých. mládeže	679	677	1	24	0	8
Obchodování s dětmi	0	0	0	0	0	0
Útisk	73	71	24	0	8	0

Kriminální skutek	Oběti (Z toho D = počet dívek) * nebylo zjištěno						
	0 - 15	Z toho D	15 - 18	Z toho D	0 - 18	Z toho D	19 a více
Znásilnění ¹	81	81	124	124	205	205	428
Pohlavní zneuž. v závislosti	172	140	20	13	191	153	5
Pohlavní zneuž. ostatní	893	717	19	13	912	730	3
Ostatní pohlavní úchytky	*	*	*	*	*	*	*
Ohrožování mravnosti	11	*	5	*	16	*	*
Ohrožování pohl. nemocí	1	0	*	*	1	0	3
Ubl. na zdr. pohl. nemocí	*	*	1	0	1	0	14
Ubl. na zdr. pohl. nemocí z nedb.	2	1	*	*	2	1	1
Kuplířství	8	*	76	84		*	*
Soulož mezi příbuznými	*	*	*	*	*	*	*
Obchodování se ženami ¹	1	1	15	*	16	*	10
Ostatní mravnostní kriminalita	*	*	*	*	*		*
Celkem mravnostní	1150	940	173	157	1322	1097	464
Únos	15	7	1	0	16	7	2
Omez. a zbav. os. svobody	208	66	74	60	282	126	486
Týrání svěřené osoby	133	32	5	1	136	33	2
Ohrožování mrav. výchovy mládeže	*	*	*	*	*	*	*
Obchodování s dětmi	*	*	*	*	*	*	*
Útisk	*	*	*	*	*	*	*

¹ V případě trestného činu znásilnění a obchodování se ženami nemohou být jako oběti evidováni muži. Tyto trestné činy výslovně uvádějí, že jednání, kterého se pachatel dopustil může být spácháno pouze na ženě.

Paragrafy trestního zákona vztahující se k výše uvedené tabulce

Znásilnění = § 241	Soulož mezi příbuznými = § 245
Pohlavní zneuž. a pohlavní zneužívání v závislosti = §§ 242 a 243	Obchodování se ženami = § 246
Pohlavní zneuž. ostatní = § 242	Ostatní mravnostní kriminalita = § 210
Ostatní pohlavní úchytky = § 202	Únos = § 216
Ohrožování mravnosti = § 205	Omez. osobní svobody = § 231 zbavení osobní svob. = § 232

Ohrožování pohl. nemocí = § 226	Týrání svěřené osoby = § 215
Ubl. na zdr. pohl. nemocí = §§ 221 a 222	Ohrožování mrav. vých. mlád. = § 217
Ubl. na zdr. pohl. nem. z nedb. = §§ 223 a 224	Obchodování s dětmi = § 216a
Kuplířství = § 204	Útisk = § 237

3.4 K pojmu komerční sexuální zneužívání dětí, tak jak jej vymezil Stockholmský kongres, **se bezprostředně vztahují § 204 - kuplířství, § 246 - obchodování se ženami a § 205 - ohrožování mravnosti**. Přímá souvislost s komerčním sexuálním zneužíváním je zaručena díky paragrafů trestního zákona a povinností Policie ČR komerční charakter trestné činnosti prokázat. **Trestných činů podle výše uvedených paragrafů bylo Policií ČR zjištěno v loňském roce celkem 290**. Objasněnost zjištěných trestných činů byla 98 %. V roce 1999 obětmi obchodování se ženami bylo 15 nezletilých osob, z toho jedna dívka mladší patnácti let.

Dalšími trestnými činy, které částečně vykazují prvky komerčnosti i sexuálního zneužívání nezletilých jsou **trestné činy omezování a zbavení osobní svobody** (§§ 231 a 232). Tyto trestné činy mohou předcházet nebo být průvodními jevy komerčního sexuálního zneužívání (např. natáčení pornofilmů, provozování prostituce). Při důkazní nouzi v dokazování trestné činnosti a při neprokázání komerčnosti uvedených aktivit je policie nucena kvalifikovat jednání pachatele pouze jako omezování nebo zbavení osobní svobody. Z celkového počtu 768 obětí uvedených trestných činů v loňském roce bylo mezi oběťmi 282 nezletilých osob (37 % všech obětí) a z nich 208 dětí mladších patnácti let.

Problematiku obchodování s dětmi pokrývají ustanovení **§ 216 a) obchodování s dětmi**. Jediný případ klasifikovaný podle tohoto paragrafu byl zaznamenán v roce 1994, kdy šlo o nelegální adopci za úplatu, nikoli o prodej dítěte za účelem sexuálního zneužívání. (viz též kapitola 4. Právní aspekty prevence a postihu komerčního sexuálního zneužívání).

Další ustanovení trestního zákona vztahující se k mravnostní kriminalitě i k trestným činům souvisejícím s omezováním lidských práv a svobod prvek sexuálního zneužívání sice zahrnují (např. trestné činy znásilnění - § 241, pohlavní zneužívání - § 242, pohlavní zneužívání v závislosti - § 243), **nezahrnují však prvek komerční**.

Počet objasněných trestných činů souvisejících s výše uvedenými ustanoveními trestního zákona je poměrně nízký. Přitom lze předpokládat, že s ohledem na rozsah prostituce a dalších jevů s ní souvisejících zůstává řada těchto trestných činů skrytá v latentní, nenahlášené kriminalitě nebo se je nepodaří prokázat.

Důvodů je celá řada, k těm nejvýznamnějším patří **problémy, které znesnadňují jejich vyšetřování a prokazování**. To je dáno vysokou konspirací ze strany organizátorů prostituce a utajováním ze strany poškozených, kteří se obávají sankcí zločineckých organizací, případně morálního odsouzení svého okolí. Svědkyně - poškozené často mění svoji původní výpověď, zdržují se mimo trvalé bydliště a jsou pro potřeby vyšetřování prakticky nedosažitelné. Obdobné problémy vyvstávají ve vztahu k pachatelům. Zvláště, jde-li o trestnou činnost páchanou ve skupinách a probíhá-li vyšetřování na svobodě. Problematické je i získávání svědků z řad zákazníků.

V praxi se tyto problémy odrážejí v průběhu vyšetřování, resp. dokumentování trestných činů a mají negativní vliv na zdlouhavost přípravného řízení a jeho konečný efekt. Snad nejvýznamněji se promítají do objasňování trestného činu obchodování se ženami a dětmi.

Jednu z hlavních příčin lze spatřovat v ne zcela kvalitní ochraně svědka v trestním řízení a v absenci efektivních programů na ochranu svědků. Zatím určitou ochranu svědka poskytuje § 55 trestního řádu.

3.5 Ministerstvo práce a sociálních věcí údajů o počtech komerčně sexuálně zneužívaných dětí nedisponuje. Oddělení péče o děti a rodinu (dále OPD) okresních úřadů evidují všechny nahlášené případy pohlavně zneužívaných dětí podle §§ 242 a 243 (to jsou případy, u nichž není přítomno komerční hledisko). **Komerční hledisko nelze na základě těchto údajů uspokojivě prokázat.**

Rok	Počet případů	Zneužívající osoba		
		rodič	člen rodiny	jiná osoba
1994	312 *	63	Nesledováno	Nesledováno
1995	328 *	76	Nesledováno	Nesledováno
1996	558	162	137	Nesledováno
1997	520	122	127	271
1998	593	125	130	338
1999	638	131	140	367

* v roce 1994 a 1995 se sledoval pouze počet případů prokázaných Policií ČR, v následujících letech všechny zjištěné případy

3.6 Určitými údaji o výskytu komerčního sexuálního zneužívání dětí disponují některé nevládní organizace. Z jejich informací vyplývá, že se jim podařilo zachytit řádově desítky případů, přičemž ve většině případů šlo jen o jednorázový kontakt. Při zpracování podkladů byly osloveny pouze ty nevládní organizace, které se zaměřují na oběti komerčního sexuálního zneužívání, nikoli ty, které se specializují na určité formy pomoci zneužívaným ženám a dívkám v případech, kdy se nejedná o komerční sexuální zneužívání.

- *Linka bezpečí Nadace Naše dítě zaznamenala v roce 1999 čtyři případy. Dívky ve věku 14 - 15 let byly údajně nucené k prostituci rodiči nebo lidmi, kteří zneužívali jejich závislosti na drogách. Většinou dívky neposkytly dosti údajů pro případné prověření případu Policií ČR a místně příslušným OPD a poté, co byly vyzvány, aby tyto instituce kontaktovaly, již se na Linku neobrátily. V jediném případě, kdy mohly Policie ČR a OPD poskytnutých údajů použít, se informace uvedené volající dívkou nepotvrdily. V jednom případě volal anonymní muž, kterému byla při vyhledávání sexuálních služeb nabídnuta rodiči velmi mladá dívka (věk nespécifikován). Dotyčný se rozhodl oznámit věc Policii ČR v anonymním dopise.*
- *Dětské krizové centrum uvedlo v roce 1999 dva případy, v obou se jednalo o chlapce z Prahy, věk 13 let, z neúplných rodin v evidenci OPD. Jeden z nich byl v péči centra od roku 1996 pro výchovné a výukové problémy. Za úplatu od pachatele cizí státní příslušnosti docházelo ke kontaktnímu zneužívání, orálnímu sexu a fotografování.*

- *La Strada ČR se s klientkami mladšími 18 let setkala pouze ve třech případech v roce 1998. Jednalo se vždy o dívky starší 15 let a ve dvou případech pocházely z neúplných rodin, přičemž jedna z nich byla delší dobu v evidenci OPD - závislá na drogách. V tomto případě došlo k „prodeji“ mladistvé do Německa s využitím její závislosti.*
- *Rozkoš bez rizika o.s. uvádí mezi svými klientkami dívky ve věku 15 - 18 let. Vyskytují se v komunitách mladých lidí bez domova na hlavním nádraží v Praze a v dalších lokalitách. Mnoho jich počet je závislých na drogách. Prostituci provozují více méně dobrovolně ve snaze získat finance na základní existenční potřeby, na drogy, automaty apod. Statistické informace sbírá organizace o osobách do 18 let včetně osmnáctiletých, pocházejících převážně z Prahy a z Brna. V roce 1998 se jednalo o 11 případů, v roce 1999 o 40 případů a v prvním čtvrtletí roku 2000 o 9 případů.*

U většiny případů týkajících se komerčního sexuálního zneužívání dětí nejsou informace, které podávají nevládní organizace kompetentním institucím dostačující k vykonání příslušných opatření.

3.7 V souvislosti s popisem situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí je třeba zmínit i skupinu pedofilních pachatelů sexuálního zneužívání. I když se jedná o statisticky málo významnou skupinu pachatelů, delikty jichž se dopouštějí patří k nezávažnějším a nejsou-li patřičně léčeni, svoji trestnou činnost opakují⁴⁾. Nejzávažnějším nedostatkem v zacházení s těmito osobami je, podobně jako u dalších sexuálně deviantních pachatelů, **absence systému ochranné léčby souběžně s výkonem trestu odnětí svobody (provádí se pouze ve věznici v Kuřimi u Brna s pozitivními výsledky) **a na ní navazující povinné ochranné ambulantní léčby bezprostředně po návratu z výkonu trestu. Jedná se o dlouhodobý úkol, který bude plněn v návaznosti na novelu zákona o zdravotní péči a novelu zákona o státním zdravotnickém zařízení.****

4. PRÁVNÍ ASPEKTY PREVENCE A POSTIHU KOMERČNÍHO SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

4.1 Zvláštní ochranu rodině, dětem a mladistvým zaručuje čl. 32 Listiny základních práv a svobod a dále Úmluva o právech dítěte (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.), která deklaruje právo dítěte na život, zdravý vývoj, rodičovskou péči, život v rodině, vzdělání a zaměstnání.

Neméně důležité je **právo dítěte na ochranu před zanedbáváním, zneužíváním a duševním nebo tělesným násilím**. Toto ustanovení zdůrazňuje význam sociální prevence, která ve svém důsledku směřuje k ochraně společnosti jako celku. Ochrana postavení dítěte a jeho oprávněných zájmů představuje rozsáhlý soubor práv dítěte, která jsou upravena v právních odvětvích a normách různé právní síly. Jde především o ustanovení práva rodinného, občanského, sociálního zabezpečení, práva správního (školství, zdravotnictví), práva trestního a přestupkového.

4.2 Z hlediska prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí je důležité přijetí zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ²⁹. Jeho hlavním cílem je posílit ochranu dětí, jejichž zdravý vývoj a výchova může být ohrožena nejrůznějšími vlivy. **Zákonem jsou specifikovány skupiny dětí, na něž by se měla sociálně-právní ochrana především zaměřit**. V § 6 a) uvedeného zákona se mimo jiné jedná o děti, jejichž rodiče „*nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti*.” Dále podle písm. c) téhož paragrafu se jedná o děti, „*kteřé vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají povinnou školní docházku, nepracují i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jednaly o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití*”.

Zákon definuje základní zásady a pojetí sociálně-právní ochrany dětí, upravuje poskytování poradenské a preventivní péče dětem (viz § 8 stanovující **právo dítěte na to, aby se obrátilo se žádostí o pomoc k příslušným odborným a pověřeným orgánům i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte**, což má velký význam v případech, kdy právě tyto osoby jsou původci nebo napomáhají ke zneužívání dítěte) a vymezuje kompetence okresních úřadů, obcí a dalších orgánů při zajišťování sociálně-právní ochrany.

Značná část této právní normy je věnována postupu zprostředkování náhradní rodinné péče včetně osvojení dětí do ciziny a z ciziny (viz Hlava IV. §§ 20 - 27). Dále **zákon upravuje sledování výkonu ústavní a ochranné výchovy** (viz § 29), **zřizování zařízení sociálně-právní ochrany** (viz §§ 39 - 47) a **postup vydávání pověření neziskovým organizacím**, na jehož základě budou poskytovány vymezené činnosti sociálně-právní ochrany pověřenými osobami (viz §§ 48 - 50).

V souvislosti s přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí byly novelizovány některé předpisy, mezi něž patří i **zákon o přestupcích č. 2000/1990 Sb.** Ten zavádí nové skutkové podstaty přestupků, které by měly ochránit děti v situacích, kdy jsou zanedbávány, týrány nebo zneužívány k fyzickým pracím { jedná se zejména o § 28 odst. 1, kde se za písmeno b) vkládají nová písmena c) až i). Tato ustanovení jsou zaměřena na ochranu dětí před ponecháním bez náležitého dozoru, ponižováním lidské důstojnosti dětí, zneužíváním nezletilých dětí k fyzickým pracím nepřiměřeným jejich věku atd. }.

4.3 K ochraně dětí před komerčně zaměřeným sexuálním zneužíváním by měla přispět ratifikace **haagské Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení**, k níž došlo dne 11. února 2000. Smyslem této úmluvy je zajištění mezinárodních adopcí v souladu s požadavky stanovenými Úmluvou o právech dítěte a vytvoření systému spolupráce mezi smluvními státy a také předcházení únosům dětí a obchodování s nimi.

4.4 V rámci trestního zákona lze jednání související s komerčním sexuálním zneužíváním dětí postihovat podle:

- a. **§ 204 trestního zákona - kuplířství. Skutkovou podstatu tohoto trestného činu lze definovat následujícím způsobem:** „Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce nebo, kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“ **Na 1-5 let bude potrestán pachatel, který spáchá tento trestný čin** „za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy, anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného. **Ještě vyšší sankce (2 - 8 let) hrozí pachateli, který spáchá tento trestný čin na osobě mladší osmnácti let a sankce 5 - 12 let hrozí tomu, kdo spáchá tento čin na osobě mladší 15 let.**

Skutková podstata tohoto trestného činu nepostihuje poskytování prostituce jako takové (pokud se prostituující se osoba nedopouští sama protiprávních jednání vyjmenovaných v ustanovení § 204 trestního zákona), ale **osoby, které se na činnosti prostituující se osoby různým způsobem podílejí nebo z ní kořistí**. Jedná se zejména o tzv. kuplíře, kteří za údajnou ochranu odebírají prostituujícím se osobám značnou část jejich výdělků, ale i o majitele podniků, v nichž se prostituce provozuje.

Tento trestný čin se obtížně dokazuje. Úspěch vyšetřování záleží na výpovědi oběti, často dochází k ovlivňování poškozených, které své původní odpovědi odvolávají a mění, dochází ke zpochybňování jejich původních tvrzení, a rozpory se nedaří odstranit ani prováděnými znaleckými posudky. Poškozené se nedaří vyslechnout jako svědky, neboť nelze většinou zjistit ani místo jejich pobytu anebo se k orgánům činným v trestním řízení nedostavují. **Proto také celá řada těchto případů končí v přípravném řízení zastavením trestního stíhání, popřípadě v soudním řízení zproštěním obžaloby.**

U této trestné činnosti lze zaznamenat neustálé snižování věku poškozených. Zisk z prostituce provozované na ulici je v některých případech jediným zdrojem příjmů rodin, ve kterých žijí. **Trestný čin kuplířství často probíhá v souběhu s § 217 tr. zák. – ohrožování mravní výchovy.** ⁶¹

- b. **§ 216 a) tr. zák. - obchodování s dětmi**, který uvádí pod bodem (1) „Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce, využívání dětské práce **nebo pro jiný účel**, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem. Ve společných ustanoveních k §§ 216 a) a 216 b) tr. řád dále uvádí : „Článek 35 Úmluvy o právech dítěte stanoví, že státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná opatření k zabránění únosům dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.“

§ 216 b) tr. zák. - se ve shodě s Úmluvou o právech dítěte uvádí, že : „Dítětem se rozumí osoba mladší než osmnáct let, pokud nedosáhla zletilosti dříve.“

- c. **§ 246 tr. zák. - obchodování se ženami**, který v odstavci 2 poskytuje sankcí odnětí svobody na tři až osm let ochranu ženám mladším osmnácti let, pokud je pachatel „zláká, najme nebo dopraví do ciziny v úmyslu, aby jich tam bylo užito k pohlavnímu styku s jiným, nebo k prostituci.“ Uvedené ustanovení je k § 204 ve vztahu speciálním, a proto není možný jednočinný souběh trestných činů obchodování se ženami a kuplířství. **V ojedinělých případech lze k této problematice vztáhnout § 217 - ohrožování mravní výchovy mládeže a §§ 231 a 232 - omezování a zbavení osobní svobody.**
- d. **§ 205 tr. zák. - ohrožování mravnosti** se vztahuje na toho, kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí nebo dováží pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost, v nichž se projevuje neúcta k člověku a násilí, nebo která zobrazují sexuální styk s dítětem, se zvířetem nebo jiné sexuálně patologické praktiky, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci. Dále na toho, kdo pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu nebo zobrazení nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje osobě mladší osmnácti let, nebo je na místě, které je osobám mladším osmnácti let přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje. Sankce je stanovena až na jeden rok odnětí svobody, peněžitý trest nebo propadnutí věci.” **Trestný čin ohrožování mravnosti podle § 205 tr. zák. je zpravidla páčán v souběhu se závažnějšími trestnými činy mravnostního charakteru.** ²⁾

5. PŮSOBNOST V OBLASTI PREVENCE, REPRESÉ A SOCIÁLNÍ REHABILITACE VE VZTAHU KE KOMERČNÍMU SEXUÁLNÍMU ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

5.1 Oblast prevence

V oblasti sociální prevence primární, sekundární a terciární ²¹ komerčního sexuálního zneužívání dětí plní úkoly ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, práce a sociálních věcí, vnitra, zdravotnictví, spravedlnosti a nevládní a charitativní organizace. Na podporu těchto organizací přispívají jednotlivé resorty dotacemi ze svých rozpočtových kapitol.

Ministerstvo práce a sociálních věcí

V rámci působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí provádí prevenci Komerčního sexuálního zneužívání dětí **oddělení péče o děti a rodinu (dále OPD) a oddělení sociální prevence okresních úřadů**. Tato pracoviště působí zpravidla v rámci referátů (odborů) sociálních věcí na okresních (obvodních) úřadech a magistrátech statutárních měst.

OPD je specializovaný orgán, do jehož působnosti náleží výkon sociálně právní ochrany dětí, která je podle nového zákona o sociálně-právní ochraně dětí definována jako **ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny**. Sociálně-právní ochrana dětí, včetně poskytování okamžité pomoci ohroženým dětem, se uskutečňuje především prostřednictvím sociálně preventivních aktivit, jejichž provádění je uloženo i obcím.

Pracovníci těchto oddělení pomáhají řešit zejména situaci dítěte narozeného mimo manželství a pomáhají jeho matce, ochraňují dítě při rozvodu manželství rodičů, zabývají se problematikou dítěte z neúplné rodiny, **nedostatečnou péčí o děti, problematikou týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí, náhradní rodinnou péčí, hmotnou situací rodiny s nezaopatřeným dítětem a další účelovou pomocí dětem**.

Pracovníci oddělení sociální prevence se zaměřují na prevenci vzniku a šíření negativních společenských jevů. Nejblíže k problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí mají **kurátor pro mládež a sociální asistent**. ²² Přesto, že počty pracovníků se na těchto odděleních v posledních letech zvyšovaly, není současný početní stav optimální. Počet případů na jednoho pracovníka činil v roce 1998 **187** a v roce 1999 činil **156**.

K dalším opatřením lze zařadit i činnosti související s **monitoringem dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných**, jehož koncepce se v současné době připravuje na MPSV ve spolupráci se zástupci zainteresovaných resortů (MZ, MŠMT, MV) a nestátních organizací. Jednotlivé případy násilí na dětech a vývoj těchto případů z hlediska terapie a následné rehabilitace by měl být sledován prostřednictvím tzv. záznamních listů, které by vyplňovala OPD okresních úřadů. Navrhuje se, aby byly rovněž sledovány případy dětské prostituce, dětské pornografie a prodeje dětí. Ministerstvo zdravotnictví si je vědomo nedostatečně fungujícího systému ohlašování podezřelých případů, ale náležité kroky mohou být učiněny až v návaznosti na přijetí novely zákona o zdravotní péči, kde budou taxativně vyjmenovány výjimky z principu povinné zdravotnické mlčenlivosti.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

S dětmi ohroženými a postiženými komerčním sexuálním zneužíváním pracují v rámci programu **Výchova ke zdravému životnímu stylu** školské poradenské instituce, zejména pedagogicko psychologické poradny a střediska výchovné péče pro děti a mládež a zařízení pro výkon ochranné a ústavní výchovy.

V působnosti resortu je vypracována a naplňována **koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů dětí a mládeže**. Cíl prevence je orientován do oblasti zdravého životního stylu v modifikovaných formách preventivního působení na děti, zejména na zvyšování jejich odolnosti proti negativním jevům dětí ohrožujícím. Podpůrnými institucemi v této oblasti jsou zejména pedagogicko psychologické poradny a střediska výchovné péče pro děti a mládež.

Problémem spadajícím do působnosti resortu školství je zvýšení motivace učitelů ohlašovat podezření na různé formy týrání a zneužívání dětí příslušným orgánům OPD popř. orgánům činným v trestním řízení. Za tímto účelem MŠMT vydalo metodický pokyn č. j. 14-144/98-22 o spolupráci škol a předškolních zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané.

Ministerstvo vnitra

V roce 1999 ministerstvo zpracovalo **Rozbor problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení** (schválen usnesením vlády č. 331 ze dne 14. dubna 1999). Cílem tohoto materiálu je mimo jiné dosáhnout zvýšené ochrany mladistvých před negativními vlivy, striktního zákazu prostituce osob mladších 18 let a zákazu přístupu dětem do prostor, kde se sexuálně komerční aktivity provozují.

V roce 1999 ministerstvo zpracovalo **Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy** (schválen usnesením vlády č. 1032 ze 6. října 1999).

V roce 1996 zahájilo ministerstvo vnitra realizaci **Komplexního součinnostního programu prevence kriminality na místní úrovni**. Prioritou tohoto programu jsou projekty primární, sekundární a terciární prevence směřující k ohroženým skupinám dětí a mládeže. Jedná se např. o podporu vzniku a činnosti azylových domů pro matky s dětmi v rizikových životních situacích, domů na půl cesty pro mládež opouštějící státní výchovné instituce, poraden pro pomoc obětem trestné činnosti (Bílý kruh bezpečí), vytvoření podmínek pro volnočasové aktivity mládeže, podporu protidrogových programů, programů pro ohrožené romské děti a mládež, projektů primárně zdravotní a sekundárně i sociální asistence osobám (tedy i mladistvým) již v prostituci angažovaným (o.s. Šance apod.). Tento program, který je realizován v 66 městech České republiky je již pátým rokem finančně dotován z kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu.

Od roku 1996 jsou při jednotlivých okresních ředitelstvích Policie ČR zřizovány **skupiny pro styk s veřejností a prevenci kriminality**. Pracovníci skupin se mimo jiné podílejí na vytváření preventivních programů, které reagují na situaci v oblasti kriminality a na výskyt kriminogenních faktorů v obcích. Zabývají se přednáškovou a preventivní činností ve vztahu k mládeži a zejména k rizikovým skupinám mládeže. **Podobně se preventivním aktivitám věnuje městská policie.**

Ministerstvo vnitra iniciuje vznik platformy pro výměnu informací a precizování systému odhalování pachatelů mravnostních trestních činů a přístupu k obětem těchto trestných činů. V nejbližší době bude konstituován „**Kulatý stůl**“ k problematice obchodování se ženami, prostitute a komerčního sexuálního zneužívání dětí. Této diskuse se účastní zástupci státní správy (včetně Policie ČR) a nestátní subjekty.

5.2 Oblast represe

V oblasti represe ve vztahu ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí plní úkoly Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR a Ministerstvo spravedlnosti.

V rámci Policie ČR je Pokynem č. 9 policejního prezidenta ze dne 18. března 1996 upraven systém práce na úseku kriminality mládeže a trestné činnosti páchané na mládeži ¹⁰⁹. Příslušní specialisté působí na policejních útvarech na úrovni krajů a okresů i při některých nižších člancích. Zaměřují se i na důsledný postih kriminality páchané na mládeži, na postih dětské pornografie a zneužívání dětí k nucené prostituci. Při vyšetřování sexuálních deliktů páchaných na dětech využívají moderních kriminalistických metod zvyšujících efektivitu důkazního řízení a přitom zaručujících minimalizaci prohlubování negativního prožitku dítěte. Zároveň se zabývají i prevencí kriminality, např. přednáškovou činností na školách a přímou prací s rizikovou mládeží. Pro tuto práci jsou speciálně školeni.

Při Ředitelství služby kriminální policie Policejního prezidia bylo vytvořeno pracoviště zabývající se monitorováním internetové sítě. Jedním z úkolů tohoto pracoviště je i odhalování šíření dětské pornografie a prostitute na Internetu.

Problematikou vyšetřování případů obchodování s dětmi se zabývá i **Útvar pro odhalování organizovaného zločinu**, který v této oblasti využívá intenzivních mezinárodních kontaktů a spolupráce s policejními sbory ostatních států. Na úrovni boje proti mezinárodní kriminalitě působí i Národní ústředna Interpolu Praha. Mezinárodní organizace kriminální policie ICPO - Interpol zařadila mezi priority činnosti boj proti zneužívání dětí již počátkem 90 let. Na základě analýz trestné činnosti, zahrnujících sexuální zneužívání nezletilých a dětskou pornografii, zpracovává centrála Interpolu (IPSG) systematicky projekty, do kterých je zapojeno množství členských států. Každoročně jsou projekty vyhodnocovány na Evropské regionální konferenci Interpolu a Valném shromáždění Interpolu.

Za prioritní problémy v oblasti mezinárodní trestné činnosti, kterými se zabývají některé Národní ústředny Interpolu ve spolupráci s analytickým pracovištěm IPSG, lze označit:

- trestnou činnost páchanou na dětech (Rusko, ČR, Polsko, Rumunsko),
- obchod s bílým masem (prostitute, dlouhodobé zneužívání obětí).

Hlavními projekty, které v posledních letech monitorují vývoj této trestné činnosti a poskytují zpětnou vazbu národním složkám kriminální policie, byly projekt CHILDREN a operace CATHEDRAL.

Projekt CHILDREN se zabývá analýzou vztahů mezi oběťmi zneužívání dětí a pachateli, vyhodnocováním obrazového materiálu a míst trestné činnosti. IPSG sehrává úlohu referenčního místa pro všechny členské země Interpolu. Na červen 2000 je plánována konference o sexuálním zneužívání dětí, kterou bude organizovat IPSG. Operace

CATHEDRAL je zaměřena na boj proti pornografii na Internetu. Tento projekt probíhá za aktivní účasti České republiky.

V průběhu Valného shromáždění Interpolu informoval IPSG o vytvoření specializovaného týmu, který zpracovává agendu pašování žen za účelem prostituce, ilegální migrace a trestné činnosti na dětech a mládeži. Interpol založil webovou stránku na základě projektu SIGA CHILDREN, která je zaměřena na pohřešované děti, sexuální zneužívání dětí a na výměnu informací mezi policejními specialisty. Dalšími tématy jednání na různých úrovních je spolupráce s Mezinárodním střediskem rozvoje migrace (ICMPD), které projevilo zájem o výměnu informací, konzultace a technickou spolupráci s Interpolem. K zajištění koordinace činnosti jednotlivých národních složek policie organizuje IPSG pravidelná jednání specializované pracovní skupiny pro boj s trestnou činností páchanou na dětech.

5.3 Oblast sociální rehabilitace

Vedle Ministerstva práce a sociálních věcí na tomto poli působí také Ministerstvo zdravotnictví, které prostřednictvím svých zařízení poskytuje zdravotní a psychologickou pomoc obětem sexuálního zneužívání, ze svého grantového systému finančně podporuje Bílý kruh bezpečí a garantuje práci meziresortní pracovní skupiny k zacházení se sexuálně deviantními pachatelí. Problémem spadajícím do působnosti resortu zdravotnictví je neplnění ohlašovací povinnosti ze strany zdravotnických pracovníků přicházejících do styku s případy dětí, u nichž vzniká podezření z nejrůznějších forem týrání a sexuálního zneužívání.

Nedostatkem v oblasti sociální rehabilitace je zajištění dlouhodobé terapie obětí. Terapie by měla zohlednit psychickou (vstřebání a vyrovnání se s psychickými traumaty, odbourání pocitu odcizení a stigmatizace), sociální (znovunavázání kontaktu s rodinou, vrstevníky a přáteli), rehabilitační (pomoc při návratu do samostatného života - dosažení kvalifikace, bytová situace) rovinu problému.

Nevládní organizace

Asistence v oblasti psychosociální a právní je zajišťována zejména nevládními organizacemi. Tyto organizace jsou do značné míry finančně podporovány ze státních a městských dotačních systémů. Činnost nevládních organizací lze rozdělit do několika oblastí:

- **Prevence obchodování se ženami a výchova k bezpečnému chování - Mezinárodní organizace pro migraci** s celostátní působností realizovala v roce 1999 rozsáhlou kampaň týkající se prevence obchodování se ženami. Na této kampani se spolupodílelo Ministerstvo vnitra, ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Policie ČR a La Strada, o.p.s.
- **Provozování krizových telefonních linek a poskytování následné péče** - organizace provozující linky důvěry a dětská krizová centra (např. Nadace Naše dítě, Dětské krizové centrum v Praze 4, V Zápolí) se pomocí zabývají v závěrečné terapeutické a rehabilitační fázi.
- **Práce v terénu mezi osobami provozujícími prostituci** - organizace Rozkoš bez rizika, Magdalenium, o.s. Šance, Jana a další uskutečňují nízkoprahovou asistenci (streetwork) zaměřenou na práci s pouličními prostitutkami i prostitutky a práci v klubech. Tyto organizace se specializují na zdravotní pomoc a prevenci pohlavně přenosných chorob a HIV/AIDS.

- **Asistence obětem obchodování se ženami** - organizace La Strada poskytuje právní, poradenskou a částečně i sociální pomoc (ve spolupráci s dalšími zařízeními státními, obecními i charitativními) obětem obchodování se ženami bez věkového omezení.
- **Pomoc obětem násilné trestné činnosti (i sexuálního násilí)** poskytuje Bílý kruh bezpečí, který má celostátní působnost a věnuje se zejména dospělým obětem trestné činnosti. Děti se stávají jeho klienty, jen pokud jim toto zprostředkují jejich rodiče nebo zákonní zástupci.

6. MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY A KONTROLNÍ MECHANIZMY VZTAHUJÍCÍ SE K PROBLEMATICE KOMERČNÍHO SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

Ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí se vztahuje řada mezinárodněprávních dokumentů, které Českou republiku právně nebo politicky zavazují k prevenci a stíhání pachatelů trestné činnosti související s tímto jevem (Podrobný rozpis je uveden v příloze).

V následujícím přehledu jsou vybrány základní mezinárodněprávní normy a další doporučení mezinárodních organizací:

- **Úmluva o právech dítěte** (104/1991 Sb.).
- **Mezinárodní Pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech**(20/1976 Sb.).
- **Úmluva o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce jiných osob.** (*Československo k ní přistoupilo 14. března 1958*).
- **Mezinárodní organizace práce (ILO): Úmluva č. 182 o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce a Doporučení č. 190 týkající se zákazu a okamžité akce k odstranění nejhorších forem dětské práce.** *Úmluva zahrnuje mezi nejhorší formy dětské práce i dětskou prostituci, pornografii a obchodování s dětmi. Vláda ČR usnesením č. 395 ze dne 19. dubna 2000 vyslovila souhlas s návrhem na ratifikaci této Úmluvy.*
- **Pekingská deklarace a platforma pro akci, přijatá na čtvrté konferenci o ženách, která se konala v Pekingu v roce 1995.**
- **Deklarace a Plán činnosti proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí Světového kongresu ve Stockholmu (1996).** *Oba uvedené dokumenty posilují a konkretizují dosavadní mezinárodní závazky, identifikují priority pro hledání cest k řešení dané problematiky, podporují implementaci příslušných ustanovení existujících mezinárodních úmluv. Plán činnosti zavazuje účastnické státy, t.j. i ČR, k vypracování Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání do roku 2000.*
- **Závěry Následné evropské konference ke Světovému kongresu ve Stockholmu pořádané v roce 1998 ve Štrasburku.**
- **Doporučení č. R (90) 11 týkající se sexuálního zneužívání, pornografie, prostituce a obchodování s dětmi a mladistvými, přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 9. září 1991 a vypracované skupinou odborníků působících v rámci Evropského výboru pro otázky kriminality (CDPC).** *V článku 9 se zde vládám členských států doporučuje: zasazovat se o to, aby policejní síly věnovaly zvláštní pozornost prevenci, vyhledávání a vyšetřování trestných činů zahrnujících komerční sexuální zneužívání dětí a mladistvých a poskytovaly jim dostatečné prostředky k uzavření těchto operací.*
- **Doporučení č. R (89) 7 týkající se principů distribuce videozáznamů s násilným, brutálním nebo pornografickým obsahem.**

Od roku 1990 zahájila mezinárodní aktivity **nevládní organizace ECPAT** (End of Child Prostitution and Pornography). Tato organizace se zabývá monitorováním situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí. Od roku 1997 (následně po Stockholmském kongresu) každoročně vydává bulletin obsahující zprávy všech států - účastníků zmiňovaného kongresu o vývoji situace v oblasti boje se zneužíváním dětí v prostituci a pornografii.

Komise pro lidská práva OSN zřídila funkci zvláštního zpravodaje/ zpravodajky pro obchodování s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografií. Zpravodajka navštívila Českou republiku. Velký význam má proto **Zpráva o obchodování s dětmi, dětské prostituci a pornografii** připravená zvláštním zpravodajem Komise pro lidská práva (z roku 1997) a **Zpráva Zvláštní zpravodajky pro obchodování s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografií** (z roku 1997 na základě návštěvy v ČR). Tato zpráva obsahuje pro ČR následující doporučení:

- s ohledem na doporučení Stockholmského kongresu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí doplnit a přizpůsobit legislativu tak, aby obsahovala nerepresivní nýbrž rehabilitační přístup k dětem provozujícím prostituci, a to i těm patřícím do věkové kategorie 15 - 18 let,
- zabývat se zvláště situací v Praze a na prostituční scéně zahrnující chlapce, provést opatření ke snížení počtu potenciálních zájemců a klientů chlapecké homosexuální prostituce,
- posílit spolupráci státních orgánů a nestátních organizací při ochraně dětí proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání,
- dosáhnout podstatného omezení přístupu dětí k pornografickým materiálům,
- zavést účinné kontrolní a monitorovací mechanismy na hranicích Severních Čech a Spolkové republiky Německo i na hranicích se Slovenskem proti případnému obchodování s dětmi z východu,
- zajistit pro děti umístěné ve státních výchovných institucích zvýšenou ochranu před jejich stigmatizací událostmi, které jejich umístění předcházely.

NEJNOVĚJŠÍ MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY :

- **Závěry 23. zvláštního zasedání Valného shromáždění OSN „Žena 2000: genderová rovnost, rozvoj a mír pro jednadvacáté století“**, které se konalo ve dnech 7. - 12. června 2000 v New Yorku, obsahují v části s názvem Akce doporučené na národní úrovni čtyři body zaměřené na problematiku komerčního sexuálního zneužívání žen a dívek (viz příloha).
- **Doporučení č. R (2000) 11 Výboru ministrů členských států EU o akcích proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního zneužívání**, které bylo přijato 19. května 2000.
- **Opční protokol o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii**, byl přijat dne 27. dubna 2000 Hospodářskou a sociální radou OSN rezolucí E/CN.4/RES/2000/59 a doporučen Valnému shromáždění k projednání a otevření k podpisu. Lze předpokládat, že ČR po přijetí uvedeného dokumentu Valným shromážděním projeví s ostatními státy vůli dokument podepsat a ratifikovat.

7. ZAHRANIČNÍ PŘÍSTUPY K PROBLEMATICE KOMERČNÍHO SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

Přístup k dané problematice v jednotlivých evropských státech se liší spíše v závislosti na jejich historickém a socio-kulturním vývoji. Českému prostředí je z tohoto pohledu nejbližší přístup **Spolkové republiky Německo**, kde se v zájmu ochrany dětí dospělo navzdory federativnímu uspořádání státu k poměrně ucelené a centralizované koncepci ošetření problému. Pro srovnání je uveden i přístup **Velké Británie**, který vychází z odlišnosti tamního právního systému s tradičním důrazem na represivní momenty přístupu k mravnostní trestné činnosti.

7.1 Spolková republika Německo vypracovala již v roce 1997 celostátní plán:

- V oblasti legislativní se přikročilo k podstatným změnám, zejména došlo ke značnému zpřísnění trestních sazeb postihujících tři základní oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí.
- V oblasti preventivní a informační došlo k rozšíření systému postgraduálního vzdělávání zaměřeného na ochranu dětí proti všem formám násilí. Toto vzdělávání je určeno nejen pro sociální pracovníky a odborníky zabývající se ochranou dětí ze státního i nestátního sektoru, ale i pro soudce a státní zástupce. Federální vláda finančně podpořila rozvoj Národního informačního a dokumentačního střediska shromažďujícího informace o problematice všech forem zneužívání dětí včetně komerčního.
- V oblasti represivní se dosáhlo vyšší úspěšnosti při podchycování případů komerčního sexuálního zneužívání dětí díky zájmu veřejnosti o spolupráci s policií.
- V oblasti ochrany obětí byl na základě závěrů výzkumu o stresujících zkušenostech dětí při soudních procesech přijat v roce 1997 zákon o ochraně svědků.

7.2 Velká Británie následně po Stockholmském kongresu rovněž významným způsobem posílila ochranu dětí před komerčním sexuálním zneužíváním.

- V oblasti legislativní v porovnání s opatřeními obvyklými ve většině západoevropských států přistoupila britská legislativa k důkladnému dozoru nad pachateli sexuálních deliktů na dětech. Ochraná opatření jdou dokonce tak daleko, že se dotýkají hranice omezení občanských práv odsouzených.
- V oblasti preventivní byla pro policisty a sociální pracovníky vypracována nová pravidla zacházení s dětskými oběťmi prostituce.
- V oblasti represivní se prohloubila mezinárodní spolupráce s Interpolem, kterému byla poskytnuta britská národní databáze pedofilů a osob stíhaných v souvislosti s rozšiřováním a produkcí dětské pornografie.
- V oblasti ochrany obětí se britská justice soustředila zejména na posílení postavení dětských obětí/svědků v průběhu soudního procesu. Pro Británii je rovněž typická dlouhá tradice úzké spolupráce policejních a justičních orgánů s nevládními organizacemi (Victim Support atd.) na programech na ochranu poškozených a svědků.

8. ZÁVĚR

Z rozboru situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí vyplynulo několik následujících zjištění:

1. Ačkoliv v minulých letech došlo v České republice k enormnímu rozšíření nárůstu počtu prostituujících se osob, mezi nimiž je i značný počet dívek a chlapců mladších osmnácti let, a tedy i obětí komerčního sexuálního zneužívání, **neexistují o těchto osobách téměř žádné relevantní informace.**
2. Kriminální statistiky Policie ČR a ani přehledy ministerstva práce a sociálních věcí a ministerstva zdravotnictví **nezahrnují údaje o obětech komerčního sexuálního zneužívání.** Údaje nevládních organizací, které se orientují na pomoc týraným a zneužívaným dětem jsou obtížně doložitelné.
3. **Zatímco komerční sexuální zneužívání dětí do 15 let je jednoznačně trestný čin, je rozkrývání této trestné činnosti u mladistvých (15 - 18 let) mnohem obtížnější.** To je dáno zejména tím, že osoba starší patnácti let může do značné míry svobodně rozhodovat o způsobu svého života - tedy i o životě pohlavním. **Odlišit tak sexuální jednání z vlastní vůle, či z vůle jiné osoby, je velmi obtížné.**
4. Pokud je zjištěn případ komerčního sexuálního zneužívání dětí, **disponuje trestní zákon ustanoveními, na jejichž základě lze postihovat všechny jeho formy** tak, jak byly vymezeny Stockholmským kongresem. Český právní řád nám však neumožňuje postihovat obchodování se ženami, které jsou prodávány na území České republiky. Příslušný paragraf trestního zákona uvádí jako výslovnou podmínku transport ženy do ciziny. V této souvislosti existuje zásadní nedostatek v případech chlapců a mladých mužů obchodovaných za účelem poskytování sexuálních služeb.
5. **Počet zjištěných případů komerčního sexuálního zneužívání dětí je nízký.** Otázkou zůstává, do jaké míry je to dáno výjimečností těchto případů nebo schopností státních institucí tento jev identifikovat. Policie ČR se orientuje více než na vyhledávání trestné činnosti, na objasňování trestné činnosti nahlášené, a orgány sociálně-právní ochrany neuplatňují aktivní formy vyhledávání případů ohrožených a zneužívaných dětí. Dalším problémem jsou **obtíže při dokazování této trestné činnosti.**
6. Za nejméně propracovaný lze považovat **system pomoci obětem trestných činů a jejich sociální rehabilitace.** Subjekty přicházející do kontaktu s oběti komerčního sexuálního zneužívání dětí netvoří ucelený systém, ale soustavu mezi sebou nekomunikujících a nespolupracujících institucí.
7. Dalším problémem je **postavení obětí - poškozených ve všech fázích trestního řízení** - toto konstatování se týká nejen obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí, ale i obětí jiné trestné činnosti. **Český systém trestní justice je orientován výhradně na pachatele.** To je velmi odlišný stav oproti situaci ve státech s dlouhodobou demokratickou tradicí, kde je obětem garantována právní a psychosociální pomoc. Na této pomoci participují státní a nestátní instituce, včetně policie.
8. V České republice není propracován **system léčby pedofilních agresorů a dalších sexuálních deviantů.** Základ pro léčbu pedofilních pachatelů ve výkonu trestu odnětí svobody je vytvořen zákonem č. 169/99 o výkonu trestu odnětí svobody.

Podmínky pro tuto léčbu jsou však v jednotlivých věznicích rozdílné a až na výjimky nedostatečné. Soudy nedůsledně ukládají povinnou ochrannou léčbu při výkonu trestu odnětí svobody i po propuštění z výkonu trestu.

Komerční sexuální zneužívání dětí představuje sice z kvantitativního hlediska v České republice okrajový problém, z hlediska kvalitativního je to však problém mimořádně závažný. Výzkumy realizované v zahraničí i v České republice prokázaly závažné důsledky sexuálního zneužívání v dětství na psychiku a utváření osobnosti postižených dětí. Důsledkem jsou poruchy chování, rozvoj tendencí vnímat sexuální násilí (násilí obecně) jako akceptovatelnou normu jednání, zvyšuje se riziko budoucího asociálního chování v dospívání a v dospělosti, snižuje se rezistence ke zneužívání návykových látek všeho druhu. U jisté části postižených se objevuje vysoká pravděpodobnost dobrovolného prostitučního chování i v dospělosti.¹⁾

Efektivní přístup k eliminaci komerčního sexuálního zneužívání dětí a rizik z toho vyplývajících, představuje řešení širších souvislostí sociální patologie, které přesahují dětskou populaci. Jde zejména o systémové řešení problematiky desintegrovaných a sociálně deprivovaných rodin žijících na hranici nebo pod hranicí chudoby, problematiky náhradní rodinné péče, celkové problematiky prostituce, pornografie a obchodu s lidmi.

Ministerstvo vnitra spolu s ostatními resorty zastoupenými v Republikovém výboru pro prevenci kriminality se těmito problematikami dlouhodobě zabývá. **Příložený Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí lze proto považovat za doplněk celého souboru opatření, kde klíčovou roli hrají připravovaná opatření k omezení problémů souvisejících s prostitucí, projekty zaměřené na prevenci obchodu se ženami a práci s delikventními dětmi a mládeží.**

¹⁾ Kongresu se zúčastnili vysocí političtí představitelé téměř všech států světa, aby společně s nevládními organizacemi zhodnotili dosavadní vývoj v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v jednotlivých státech i v jeho mezinárodních souvislostech. Česká republika byla zastoupena reprezentativní delegací představitelů jednotlivých zainteresovaných resortů pod vedením náměstkyně ministra práce a sociálních věcí JUDr. Jiřiny Voňkové.

²⁾ Zdroj: Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 49/166 ze 23. prosince 1994.

³⁾ Schváleno usnesením vlády ČR č. 331 ze dne 14. dubna 1999 k Rozboru problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení.

⁴⁾ Zdroj: zpráva MUDr. Slavoje Bricheína, PL Bohnice, pro jednání Republikového výboru pro prevenci kriminality ve dnech 21. října 1998, 25. června 1999.

⁵⁾ Zákon byl schválen dne 9. prosince 1999 a nabyl účinnosti od 1. dubna 2000.

⁶⁾ O výkladu daného paragrafu jasně svědčí judikát č. 25/80 - II. připojený k uvedenému paragrafu ve 12. aktualizovaném vydání Trestního zákona a trestního řádu s poznámkami a judikaturou podle stavu k 1. září 1999: „Jednání záležející v tom, že pachatel přiměje osobu mladší než osmnáct let k opětovným souložím a tím ji vede k pohlavní nevázanosti, lze považovat za svádění k nemravnému životu, které je způsobilé vydat takovou osobu v nebezpečí zpusnutí ve smyslu § 217 písm. b) tr. zák.“

⁷⁾ Příklad: Závažným případem byla věc obviněného občana SRN přechodně žijícího v Hradci Králové, který se opakovaně a po delší dobu dopouštěl trestné činnosti mravnostního charakteru. Jednalo se o osahávání nezletilých, soulože s nezletilými, provozování různých sexuálních praktik s nezletilými dívkami za pomoci erotických pomůcek, natáčení tohoto sexuálního chování a jeho fotografování, promítání pornografických filmů

nezletilým dívkám apod. Poškozenými byly zpravidla nezletilé osoby pocházející ze zanedbaného a nepodněného výchovného prostředí, které od obviněného dostávaly dary a peníze.

Zdroj: Nejvyšší státní zastupitelství, JUDr. Bohumíra Kopečná - Zvláštní zpráva o trestné činnosti páchané mladistvými a nedospělci a trestné činnosti páchané na dětech a na mládeži. (1998)

⁸⁾ Sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace jedince a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Primární prevence se zaměřuje na kořeny delikvence, na hlubší příčiny kriminálního jednání. Zahrnuje celou populaci, dospělé i děti.

Sekundární prevence se zaměřuje na konkrétní rizikové jedince a skupiny obyvatelstva, úžeji vymezené podle věku, druhu ohrožení, teritoria apod. Usiluje o odvrácení od kriminálního jednání a aktivní podporu společensky akceptovaného chování. Terciární prevence představuje resocializační a reintegrační opatření směřující k těm, kteří trestný čin již spáchali, na lokality, které již byly kriminalitou zasaženy a na osoby, které se již staly obětmi trestných činů.

⁹⁾ Kurátoři pro mládež jsou specializovaní pracovníci pro práci s dětmi do 15 let, které se dopustily činu jinak trestného, dále s dětmi mezi 15 až 18 lety, proti nimž bylo zahájeno trestní stíhání nebo se dopustily přestupku a s dětmi s opakovanými poruchami chování závažného charakteru (útěky z domova, záškoláctví, prostituce, zneužívání drog).

Sociální asistenti pracují s dětmi v jejich přirozeném prostředí, vyhledávají je na ulici, v restauracích, rockových klubech, poskytují jim okamžitou pomoc v krizových situacích, zprostředkovávají jim kontakt na jiné sociální služby a pořádají pro ně různé akce. Zázemí sociálních asistentů tvoří nízkoprahová zařízení, která poskytují informační a poradenský servis, pomoc při řešení krizových situací a nabídku volnočasových aktivit.

¹⁰⁾ Pozn: Interní předpis č. 9/1996 je v současné době novelizován i s ohledem na účinnost zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

¹¹⁾ Zdroj: kolektiv autorů z Linky bezpečí, Nadace naše dítě - Retrospektivní studie pohlavního zneužívání a jeho výskyt u osob s rizikovým sexuálním chováním. Publikováno ve Sborníku přednášek z 2. East - West konference o sexuálním zneužívání dětí, sexuálním násilím a posttraumatické stresové poruše, Praha, 21. - 24. dubna 1999

IV.

NÁRODNÍ PLÁN BOJE PROTI KOMERČNÍMU SEXUÁLNÍMU ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

CÍL		NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	INSTITUCE	OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY
1. Zdokonalit legislativní rámec pro řešení KSZD	1.1	V rámci probíhajících prací na rekodifikaci trestního práva hmotného komplexně vyřešit trestní postih komerčního sexuálního zneužívání dětí, zejména úpravou znění stávajícího trestného činu ohrožování mravnosti podle § 205 tr. zák. tak, aby byl zajištěn postih přechovávání dětského pornografického díla, a aby okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby vyjadřovaly zvýšenou společenskou nebezpečnost výroby, dovozu, průvozu, vývozu a rozšiřování dětské pornografie. Dále zvážit možnost stavení začátku běhu promlčecí lhůty nebo prodloužení promlčecí lhůty u těch trestných činů, kde předmětem útoku je dítě, u něhož se dá předpokládat, že trpí syndromem zneužívaného nebo týraného dítěte	MS	Snížení počtu zneužívání dětí k výrobě pornografických materiálů
	1.2.	V rámci výše uvedených prací na novele trestního práva upravit znění paragrafů 241 (znásilnění) a 246 (obchodování se ženami) tak, aby těmito paragrafy byly jednoznačně chráněny osoby obojího pohlaví. Paragraf 246, který by v důsledku výše uvedené úpravy postihoval „obchodování s lidmi“, upravit tak, aby pokrýval i prodej osob na zemi ČR	MS	Zajištění právní ochrany obětí obojího pohlaví i při obchodování na území ČR
	1.3	V rámci přípravných prací na novém zákoně o zdravotní péči a zdravotnickém zařízení vyřešit problém povinné ochranné léčby pachatelů sexuálních trestných činů	MZ	Ochrana dětí před recidivujícími sexuálně deviantními pachateli
	1.4	V rámci přípravných prací na novém zákoně o zdravotní péči a zdravotnickém zařízení zakotvit povinnost zdravotnických pracovníků ohlašovat případy sexuálně zneužívaných dětí	MZ	Včasně podchycení příznaků KSZD
	2. Zlepšit spolupráci v systému osvěty a prevence KSZD	2.1	Podpořit výzkum KSZD zaměřený na analýzu příčin KSZD a typologii obětí	MV, MS, MZ, MŠMT, MPSV,
2.2		Dokončit ověřovací fázi monitoringu dětí postižených týráním, zanedbáváním a zneužíváním se zvláštním důrazem na projevy KSZD	MPSV	Získání spolehlivějších informací o skutečném rozšíření jevu
2.3		Evidovat podrobné údaje o obětech (věk, pohlaví) v policejních statistikách a záznamech orgánů sociálně-právní ochrany dětí	MV, MPSV	Zkvalitnění práce orgánů činných v trestním řízení a orgánů sociálně - právní ochrany dětí
2.4		Rozšiřovat informovanost veřejnosti	MV, MPSV,	Zvýšení ochrany dětí před

		o problematice KSZD, její společenské závažnosti a službách, které mají sloužit ohroženým dětem, (zaměřit se zejména na rizikové skupiny obyvatelstva)	MŠMT, MZ	KSZD a zvýšení počtu ohlášených případů
	2.5	Zařadit problematiku KSZD do profesní přípravy pracovníků orgánů činných v trestním řízení, sociálních, školských a zdravotnických pracovníků	MV, MS, MZ, MPSV, MŠMT	Zvýšení počtu odhalených a ohlášených případů
	2.6	Zařadit problematiku KSZD do sexuální výchovy ve školách	MŠMT	Informování dětí o nebezpečí KSZD
	2.7	V nejvíce ohrožených lokalitách iniciovat a podporovat efektivní formy sociální práce s rizikovými dětmi a mládeží a jejich rodinami a dlouhodobou terapii obětí	MPSV, MZ	Zkvalitnění sociální a intervenční práce i terapeutické a rehabilitační pomoci
	2.8.	Zajistit podmínky pro prevenci i odhalování trestných činů KSZD a pro poskytování pomoci obětem, včetně posílení systému předávání informací mezi Policií ČR, relevantními státními institucemi a nevládními subjekty	MV, MPSV, MŠMT, MZ, MS	
	2.9	Průběžně sledovat zda soudy ukládají pedofilním pachatelům mravnostních trestných činů povinnou ochranu léčbu	MS, MZ, MPSV	Zkvalitnění přístupu k zacházení s pedofilními pachateli
	2.10	Vytvořit podmínky pro efektivní léčbu pedofilních pachatelů v rámci výkonu trestu i po návratu z výkonu	MS, MZ	Snížení recidivy pedofilních deliktů
3. Zvýšit efektivnost stíhání trestných činů	3.1	Koncipovat specifické metodické pokyny pro policii a státní zastupitelství v zájmu usnadnění aktivního vyšetřování, účinného a přiměřeného zacházení s dětskými oběťmi KSZD	MV, MS	Zvýšení důvěry obětí a ochoty případy oznamovat
	3.2	Zajistit důslednější využívání specializace pracovníků kriminální služby na úseku trestné činnosti mládeže a na mládeži a pracovníků Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu s důrazem na vyhledávání této trestné činnosti	MV	Zlepšení odhalování a stíhání trestné činnosti spojené s KSZD
	3.3	Posilovat mezinárodní policejní spolupráci nejen na ústřední (Interpol), ale i na regionální úrovni	MV	Vyhledávání pachatelů i obětí trestné činnosti
	3.4	Vytvořit systém spolupráce policie s nevládními organizacemi při odhalování případů KSZD a poskytování pomoci obětem	MV	
4. Posílit ochranu obětí a svědků a resocializace obětí	4.1	Zabezpečit ochranu obětí a svědků ve fázi vyšetřování před sekundární viktimizací důsledným využíváním dostupných technických možností	MV, MS	Kvalitnější ochrana obětí před sekundární viktimizací
	4.2	Zajistit vlastními prostředky nebo finanční podporou činnosti nevládních a charitativních organizací prevenci, krizovou intervenci a dlouhodobou následnou péči o oběti KSZD a jejich rodiny	MPSV, MŠMT, MZ, MV	

V.

MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ DOKUMENTY

Ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí se vztahuje řada mezinárodně právních dokumentů, níže jsou citována jejich nejdůležitější ustanovení.

1) Úmluva o právech dítěte (104/1991 Sb.)

- **čl. 19** - Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zanedbáváním, **včetně sexuálního zneužívání**, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě.
- **čl. 32** - Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním **jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji.**
- **čl. 34** - Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, **se zavazují chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání.**
K zabezpečení tohoto závazku státy zejména přijímají nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná mezinárodní opatření k zabránění:
 - a. svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákoně sexuální činnosti,
 - b. využívání dětí k prostituci nebo k jiným nezákoněm sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování,
 - c. využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování.
- **čl. 35** - Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, **přijímají všechna nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná opatření k zabránění únosů dětí, prodávání dětí** za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.
- **čl. 39** - Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna nezbytná opatření k podpoře tělesného i duševního zotavení a sociální integrace dítěte, které je obětí jakékoli formy zanedbávání, využívání za účelem finančního obohacování nebo zneužívání, mučení nebo jiné formy krutého nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání anebo ozbrojeného konfliktu.

2) Mezinárodní organizace práce (ILO), Úmluva č. 182 o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce.

- **čl. 3** - Pro účely tohoto doporučení zahrnuje termín “nejhorší formy dětské práce”:
 - a. veškeré formy otroctví nebo **praktiky** podobné otroctví, **jako je prodej dětí a obchodování s nimi**, područí na základě dluhů nebo nevolnictví a násilím vynucenou nebo nedobrovolnou práci, včetně násilného nebo nedobrovolného náboru dětí za účelem jejich využití ve válečném konfliktu,

- b. použití, zprostředkování nebo nabízení dětí pro prostituci, pro výrobu pornografie nebo pornografická představení,
- c. použití, zprostředkování nebo nabízení dětí pro nezákonné aktivity, zejména pro výrobu a obchodování s drogami tak, jak je definována v mezinárodních smlouvách,
- d. práce, která svojí podstatou nebo na základě podmínek ve kterých je vykonávána, pravděpodobně poškodí zdraví, bezpečnost a morálku dětí.

3) Mezinárodní organizace práce (ILO), Doporučení č. 190 týkající se zákazu a okamžité akce k odstranění nejhorších forem dětské práce.

- **čl.II Nebezpečné práce** - a) práce, která vystavuje děti psychickému, psychologickému a sexuálnímu zneužití.

4) Mezinárodní Pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech.
(120/70 Sb.)

- **čl. 8** - Nikdo nesmí být držen v otroctví; otroctví a obchodování s otroky ve všech podobách, které nabývá, musí být zakázáno.

5) Úmluva o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce jiných osob.

(Československo k ní přistoupilo 14. března 1958. Nebyla vyhlášena ve Sbírce zákonů, což neznamená, že by nebyla závazná.)

- **čl.16** - Smluvní strany této úmluvy se zavazují, že přijmou nebo podnikají přijetí opatření - prostřednictvím svých veřejných nebo soukromých sociálních, hospodářských, výchovných, zdravotnických a jiných s nimi souvisejících služeb - k prevenci prostituce a k zabezpečení rehabilitace a resocializace obětí prostituce a trestných činů podle této úmluvy.
- **čl.17** - Smluvní strany této úmluvy se zavazují, pokud jde o přistěhování a emigraci, že v mezích svých závazků převzatých touto úmluvou přijmou a provedou všechna opatření k potlačení obchodu s lidmi obojího pohlaví za účelem prostituce.

6) Čtvrtá konference o ženách, Peking, 1995, Pekingská deklarace a platforma pro akci
(zúčastnila se jí delegace představitelů státních orgánů vedená tehdejší náměstkyní ministra práce a sociálních věcí PhDr. Jiřinou Voňkovou).

- **Strategický cíl D. 3** - Odstranění obchodování se ženami a pomoc obětem násilí spojeného s prostitucí a s obchodováním se ženami.
- **Strategický cíl L. 7** - Odstranění násilí na dětech ženského pohlaví - **čl. 283 b)** - vládám, mezinárodním a nevládním organizacím se doporučuje: přijmout příslušná legislativní, administrativní, sociální a vzdělávací opatření k ochraně dětí ženského pohlaví v domácnostech i ve společnosti tak, aby bylo dosaženo jejich ochrany před všemi formami fyzického nebo psychického násilí, zranění nebo zanedbání či zanedbávajícího zacházení, týrání nebo vykořisťování, včetně sexuálního zneužívání.

7) Zásadní význam pro formulování komplexního přístupu k dané problematice měly dokumenty **Světového kongresu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí ve Stockholmu (1996) - Deklarace a Agenda pro akci.**

Uvedené dokumenty posilují a konkretizují dosavadní mezinárodní závazky, identifikují priority pro hledání cest k řešení dané problematiky, podporují implementaci příslušných ustanovení existujících mezinárodních úmluv. Agenda pro akci zavazuje účastnické státy, t.j. i Českou republiku k vypracování **Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí** do roku 2000. Pojem **Komerční sexuální zneužívání** definoval Stockholmský kongres jako: „... **použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely.**”

Pornografická zobrazení dětí jsou definována takto: **“Zobrazení sexuálního jednání s dítětem nebo dítěte se sebou, s jinou osobou nebo se zvířetem, jehož pozorování podle okolností zprostředkuje dojem, že při jeho vytvoření došlo k provádění takového sexuálního konání.”**

Ve shodě s čl. 1 Úmluvy o právech dítěte se dítětem rozumí osoba ve věku do 18 let.

8) **Následná evropská konference ke Světovému kongresu ve Stockholmu pořádaná v roce 1998 ve Štrasburku** byla zaměřena na:

- zefektivnění opatření proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí v jednotlivých státech,
- stanovení konkrétních problémů, které se objevily při praktické implementaci závěrů Světového kongresu ve Stockholmu,
- prezentaci a výměnu pozitivních zkušeností při postupu států proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí.

9) K problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí byla relevantními orgány Rady Evropy vydána řada Doporučení. Nejdůležitějším z nich je **Doporučení č. R (90) 11 týkající se sexuálního zneužívání, pornografie, prostituce a obchodování s dětmi a mladistvými**, přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 9. září 1991 a vypracované skupinou odborníků působících v rámci Evropského výboru pro otázky kriminality (CDPC). V **čl. 9** se zde vládám členských států doporučuje :

- zasazovat se o to, aby policejní síly věnovaly zvláštní pozornost prevenci, vyhledávání a vyšetřování trestných činů zahrnujících sexuální zneužívání dětí a mladistvých a poskytnout jim dostatečné prostředky k uzavření těchto operací.

10) Dále se ke sledované problematice vztahuje např. **Doporučení č. R (89) 7 týkající se principů distribuce videozáznamů s násilným, brutálním nebo pornografickým obsahem.**

11) Doporučení uvedeného typu na úrovni Komise OSN pro lidská práva obsahují i **Zpráva o obchodování s dětmi, dětské prostituci a pornografii připravená zvláštním zpravodajem Komise pro lidská práva** (z roku 1997) a **Zpráva zvláštní zpravodajky pro obchodování s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografií** (z roku 1999).

12) **NEJNOVĚJŠÍ MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY :**

- **Závěry 23. zvláštního zasedání Valného shromáždění OSN “ Žena 2000: genderová rovnost, rozvoj a mír pro jednadvacáté století ”**, které se konalo ve dnech 7. - 12. června 2000 v New Yorku, obsahují v části s názvem **Akce doporučované na národní úrovni** čtyři body zaměřené na problematiku komerčního sexuálního zneužívání žen a dívek :
 - bod 104 a), který navrhuje přijmout opatření k postižení příčin obchodování se ženami a dívkami za účelem provozování prostituce a jiných forem komercializovaného sexu včetně zpřísnění legislativy ve smyslu důsledného trestání pachatelů,
 - 104 b), který navrhuje pro účinný postup proti obchodování se ženami a dívkami vypracovat komplexní strategii zahrnující legislativní opatření, preventivní kampaně, výměnu informací, pomoc, ochranu a rehabilitaci obětí a potrestání všech pachatelů včetně zprostředkovatelů.
 - 104 c) doporučuje zvážit přijetí preventivních opatření k předcházení stíhání žen a dívek cizího původu za jejich ilegální pobyt v zemi vzhledem k tomu, že se staly obětí vykořisťování.
 - 104 d) doporučuje zvážit posílení koordinačního mechanismu k dané problematice vytvořením meziresortního orgánu s účastí nevládních subjektů ke zlepšení výměny informací v oblasti obchodování se ženami.
- **Doporučení č. R (2000) 11 Výboru ministrů členských států EU o akcích proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního zneužívání** přijaté 19. května 2000
- **Opční protokol o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii** přijatý dne 27. dubna 2000 Hospodářskou a sociální radou OSN rezolucí E/CN.4/RES/2000/59 a doporučen Valnému shromáždění k projednání a k podpisu. Lze předpokládat, že ČR po přijetí uvedeného dokumentu Valným shromážděním projeví s ostatními státy vůli dokument podepsat a ratifikovat.

Na podporu praktické implementace výše uvedených mezinárodně právních dokumentů probíhá řada mezinárodních aktivit, v jejichž rámci jsou prováděny konkrétní programy zaměřené k řešení jednotlivých aspektů problematiky komerčního sexuálního zneužívání. V řadě případů se uvedené programy uskutečňují na principu celosvětové mezinárodní spolupráce z iniciativy relevantních orgánů OSN jako adekvátní reakce na nadnárodní působení organizovaného zločinu v oblasti sledované problematiky. Do této kategorie patří i “ **Globální program OSN proti obchodu s lidmi**”. Na jeho základě vznikl **Evropský projekt k prevenci obchodu s lidmi**, podpořený finančně Evropskou komisí a holandskou vládou. Česká republika se ho účastní společně s Polskem, Německem Rakouskem, Finskem a Nizozemím.

ZPRÁVA O PLNĚNÍ NÁRODNÍHO PLÁNU BOJE PROTI KOMERČNÍMU SEXUÁLNÍMU ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ A PŘÍPRAVĚ NA MEZINÁRODNÍ KONGRES V JOKOHAMĚ

english deutsch

Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí zahrnuje **dětskou prostituci, pornografii a obchodování s dětmi**. Jako dítě je v souladu s Úmluvou o právech dítěte a s dalšími mezinárodními dokumenty chápána **každá osoba do 18 let**.

Iniciativní skupiny odborníků usilující o řešení daného problému začaly působit na přelomu 80. - 90. let v zemích jihovýchodní Asie, kde bylo komerční sexuální zneužívání dětí detekováno jako značný historicky, ekonomicky a sociálně podmíněný problém. Jejich činnost se postupně rozvinula v celosvětovém měřítku a nabyla pevnější struktury (viz níže ECPAT).

Prudké sociální a ekonomické změny, které proběhly v posledním desetiletí v Evropě, podpořené globalizačními procesy a rozvojem informační techniky (zejména Internetu), přispěly k rozšíření komerčního sexuálního zneužívání dětí i do této oblasti.

V souvislosti s tím se začaly i **v rámci Evropského společenství vytvářet mezinárodní mechanismy směřující k hledání společné a koordinované cesty k uchopení tohoto problému**.

Navázaly na úsilí nevládní organizace ECPAT (mezinárodní organizace pro potlačení dětské prostituce, pornografie a obchodování s dětmi pro sexuální účely), která ve spolupráci s **Výborem pro práva dítěte, UNICEFEM, Střediskem OSN pro lidská práva, s Komisí OSN pro lidská práva a její Zvláštní zpravodajkou pro prodej dětí, dětskou prostituci a pornografii** (navštívila ČR v roce 1996) monitorovala situaci nejprve v asijské oblasti a postupně celosvětově již od počátku 90. let.

Směr pro veškeré aktivity státních institucí i nestátních organizací k potlačení komerčního sexuálního zneužívání dětí byl dán **závěry 1.světového kongresu**, který se k této problematice konal **ve Stockholmu v roce 1996**. Kongresu se zúčastnila i **ČR a zavázala se zde společně s ostatními účastníky k vytvoření vnitrostátního plánu boje proti tomuto jevu**. Následovalo delší časové období kompetenčních sporů mezi jednotlivými resorty, které bylo ukončeno v roce 1999, kdy se odpovědnosti za koordinaci plnění závěrů ze kongresu ve Stockholmu ujalo Ministerstvo vnitra.

Realizací uvedeného závazku je materiál **Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí** (dále jen "Plán", který byl zpracován v gesci ministra vnitra a předsedy Republikového výboru pro prevenci kriminality v roce 2000 a schválen vládním usnesením č. 698 ze dne 12.července téhož roku). Součástí materiálu je i **Zpráva o situaci v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí**, která popsala problematiku na základě podkladů všech zainteresovaných státních institucí včetně Policie ČR i nestátních organizací. Zpráva konstatovala, že se **jedná o problém marginální co do počtu případů, ale mající devastující účinky na oběti a vyžadující zejména řadu opatření preventivní povahy**. To se odrazilo i v úkolech vyplývajících z Plánu pro jednotlivé resorty.

V prosinci 2001 proběhne v Jokohamě druhý světový kongres věnovaný komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Bude zaměřen na hodnocení pokroku jednotlivých států při implementaci závěrů Stockholmského kongresu z roku 1996, a na identifikaci hlavních problémů a nedostatků, které se při ní vyskytly. **Českou republiku bude na kongresu zastupovat delegace vedená ministrem vnitra a složená z představitelů dalších resortů a státních institucí i nestátních organizací.**

V souvislosti s přípravou podkladů pro vystoupení delegace proběhlo hodnocení plnění Plánu za rok uplynulý od jeho schválení.

Přehled plnění úkolů jednotlivými resorty

Ministerstvo spravedlnosti

Plní úkoly v oblasti zdokonalení legislativního rámce pro řešení případů komerčního sexuálního zneužívání dětí:

- **v novele Trestního zákona** se rozšiřují ustanovení **§ 205** (ohrožování mravnosti) tak, aby trestním sankcím podléhal **průvoz a vývoz pornografie i její přechovávání** za účelem průvozu nebo vývozu, současně se **zprísňují sankce za šíření nejzávažnější pornografie tzv. "tvrdé"**, zobrazující sexuálně patologické praktiky,
- **§ 246** (obchodování se ženami) se novelou zásadně mění, dále se nazývá **"obchodování s lidmi" a chrání tak obě pohlaví** (zákon č. 144/2001 Sb.). **Trestní sankce** se budou vztahovat nejen na osobu, která zláká, najme nebo dopraví do ciziny jiného s úmyslem, aby ho tam bylo použito k pohlavnímu styku, **ale i na osobu, která toto bude provozovat z ciziny** (rozšíření právní ochrany cizinců a cizinek).

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Plní úkoly v oblasti zlepšení spolupráce v systému osvěty a prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí a v oblasti posílení ochrany dětských obětí a jejich resocializace:

- provádí **ověřování monitoringu** dětí postižených týráním, zanedbáváním a zneužíváním, který **umožňuje podchytit i děti zneužívané komerčně**,
- při metodickém vedení okresních úřadů k preventivní a poradenské činnosti zaměřené na ochranu dětí a **při vzdělávacích akcích** pro pracovníky těchto úřadů **jsou účastníci informováni o komerčním sexuálním zneužívání** a stejným způsobem se připravují **i sociální asistenti** nabízející klientům pomoc v jejich přirozeném prostředí,
- v rámci **dotační politiky ministerstva na rok 2001** byly projekty zaměřené na pomoc **osobám ohroženým prostitucí podpořeny částkou 459 700 Kč, projekty na pomoc obětem násilí částkou 5 748 100 Kč.**

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

Plní úkoly v oblasti informovanosti veřejnosti o problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí, zejména školských pracovníků i dětí samotných. Dále se zaměřuje na

prevenci a asistenci obětem. K řešení daných úkolů byla ustavena expertní komise pod předsednictvím ředitele odboru speciálního vzdělávání a institucionální výchovy:

- projednává se zařazení informací **o komerčním sexuálním zneužívání dětí do přípravy studentů pedagogických fakult** a do plánu vzdělávání pracovníků v pedagogických centrech,
- připravuje se **návrh textu** na toto téma, který bude zařazen do vzdělávacích programů **pro všechny typy škol**,
- ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci a Českou televizí byla připravena **metodická videokazeta**, která se v současné době rozmnožuje, a postupně **do roku 2002 bude k dispozici pro všechny typy škol**. Připravuje se metodický manuál na dané téma a bude zajištěna distribuce **odborné publikace “Konečně to chápu”** rozšířené o připomínky sexuologů a pedagogů,
- distribuci těchto materiálů školám bude předcházet **cyklus odborných seminářů k metodice práce s nimi pro učitele všech typů škol**,
- **asistence obětem** bude prováděna v rámci standardní činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež, **pedagogicko-psychologických poraden a zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy**,
- **Česká školní inspekce** bude požádána, aby v rámci své kontrolní a inspekční činnosti věnovala **pozornost i úrovni prevence a poskytování asistence** případným obětem a monitorování jejich výskytu (při šetření stížností apod.)

Ministerstvo zdravotnictví

Plní úkoly v oblasti legislativního řešení povinné ochranné léčby pachatelů s pedofilní orientací a povinnosti zdravotnických pracovníků ohlašovat případy sexuálně zneužívaných dětí. Další úkoly směřují do oblastí vzdělávání zdravotnických pracovníků a podpory terapie obětí:

- potřebné změny v legislativě budou zapracovány do připravované **novely zákona o zdravotní péči a zdravotnickém zařízení**, kde bude pro zdravotníky přesně stanovena **povinnost informovat Policii ČR v případě důvodného podezření** na sexuální zneužívání a týrání dětí. Novelizované znění zákona zcela jednoznačně zakotví **přednost** tohoto postupu **před zásadou povinné lékařské mlčenlivosti**,
- odborná společnost sociální pediatrie Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně v rámci grantu Ministerstva zdravotnictví vypracovala **doporučený postup při diagnostice a terapii týrání, sexuálního zneužívání a zanedbávání dítěte**, který bude využíván při přípravě odborníků v oblasti pediatrie, gynekologie, psychiatrie a sexuologie,
- Ministerstvo zdravotnictví **dotuje řadu sdružení zaměřených na pomoc obětem** násilné a mravnostní trestné činnosti (Bílý kruh bezpečí, Růžovou linku, Linku bezpečí Nadace Naše dítě), zdravotničtí odborníci se podílejí na **vzniku a činnosti center komunitní péče**.

Ministerstvo vnitra

Plní úkoly v oblasti zlepšení spolupráce v systému osvěty a prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí, v oblasti zvýšení efektivity stíhání trestných činů s tímto jevem spojených a v oblasti posílení ochrany obětí a svědků a resocializace obětí:

- pozornost je věnována **práci s médii**, aby veřejnost byla informována objektivně. Toto téma je velmi citlivé. Periodicky se objevují tendence je zkruslovat a podávat jako senzaci, což poškozujc práci Policie, odborníků i obraz ČR v zahraničí,
- v zájmu zkvalitnění práce policejních specialistů působících na úrovni krajů a okresů na úseku kriminality páchané na dětech a na mládeži a v souvislosti s aplikací zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí na podmínky policejní práce byl v roce 2000 **novelizován pokyn policejního prezidenta č.9/1996 pod číslem 179/2000. Specialisté se zabývají i preventivní přednáškovou činností** na školách a práci s rizikovou mládeží,
- od počátku roku 2001 je policejní statistika obětí trestné činnosti strukturována tak, aby v ní byl jednoznačně podchycen počet obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí. Dosud byly údaje o těchto obětech skryty pod větším počtem trestných činů aniž byla zjevná jejich komerční podstata,
- ke zvýšení efektivity stíhání trestné činnosti spojené s komerčním sexuálním zneužíváním přispívá **pravidelná mezinárodní spolupráce**, v první řadě **se SRN**. Na místní úrovni se rozvíjí zejména v příhraničních oblastech **se Saskem a s Bavorskem**. V průběhu let 2000-1 probíhají **jednání o zvýšené výměně informací a spolupráci** v dané oblasti **i s ministerstvy vnitra jmenovaných spolkových zemí a s federálním ministerstvem**, Policie ČR udržuje kontakty s policejními sbory ostatních států prostřednictvím Národní ústředny Interpolu Praha,
- **pravidelný tok informací** z oblasti obchodování s lidmi ze zdrojových zemí (bývalé země SSSR, Balkán apod.) je zajišťován **prostřednictvím konzulárního odboru Ministerstva zahraničí**,
- **OSN iniciovalo** v rámci Globálního programu proti obchodování s lidmi **Projekt prevence, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi**, kterým se má v praxi ověřit Doprovodný protokol k Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Projektu se **účastní ČR** (koordináční úloha byla svěřena odboru prevence kriminality) **a Polsko**. Projekt není zaměřen pouze na represivní stránku přístupu orgánů činných v trestním řízení k obchodování s lidmi. Zahrnuje **i hledisko asistence obětem a jejich ochrany po dobu trestního řízení**. Z tohoto důvodu má **multidisciplinárnní charakter** bude se na něm podílet i místní správa spolu s nestátními organizacemi ve vybrané lokalitě zatížené trestnou činností spojenou s obchodováním s lidmi a s prostitucí,
- na základě **pokynu č. 11 ministra vnitra ze dne 8.února 2001** byla zřízena **poradní komise k řešení problematiky obchodu se ženami a komerčního zneužívání dětí**. V působnosti komise jsou návrhy na opatření k vytváření bariér znesnadňujících obchodování se ženami a komerční sexuální zneužívání dětí, dále souvisejících opatření organizační, bezpečnostní, sociálně - preventivní a zdravotní povahy včetně opatření na ochranu obětí a svědků. V současné době je do komise jmenováno 12 osob z resortu Ministerstva vnitra (Odbor prevence kriminality zabezpečuje sekretariát komise), ze všech úrovní Policie ČR od policejního prezidia po zástupce okresních ředitelství místně příslušných lokalit s největším výskytem mravnostní trestné činnosti, z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a z Úřadu vyšetřování pro ČR. Dalšíh 16 členů bylo jmenováno z jiných zainteresovaných resortů a z nestátních organizací činných na poli ochrany dětí a asistence osobám v krizových situacích (mj. azylové ubytování, charitativní zařízení, organizace zaměřené na prevenci HIV/AIDS a dalších pohlavně přenosných chorob). **Tak byla vytvořena společná základna**

**pro komunikaci a jednotný postup státních orgánů, nestátních organizací i
Policie ČR,**

- **ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí vznikl vzdělávací projekt Příprava policistů pro práci s obětí trestné činnosti**, který zahrnuje dětské oběti mravnostní trestné činnosti,
- **v rámci dotačního systému určeného na prevenci kriminality** na místní úrovni bylo **od roku 1996 do roku 2001 podpořeno 23 projektů na pomoc obětem trestné činnosti částkou 1 891 000,- Kč**. Šlo o podporu azylového a krizového ubytování, poradenské činnosti a krátkodobé i dlouhodobé psychosociální terapie obětí.